

4. Лемещенко П.С. Институциональная природа денег, Или к основанию тайны финансового кризиса / П.С. Лемещенко // Социология. — Мн.: БГУ, 2009. — № 1.

5. Кругман П. Великая ложь. / П. Кругман. — М., 2004.

УДК 332.025.12: 332.145

В'ячеслав ЛЯШЕНКО*
Микола ЯКУБОВСЬКИЙ*

СТРУКТУРНО-ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Обґрунтовано сучасний зміст модернізації економіки країни та її ключові доміанти в Україні в мовах системної кризи. Показано роль промисловості у реалізації економічної стратегії держави та передумови розробки сценаріїв структурно-технологічної модернізації промислових регіонів.

Структурний устрій економічних систем відноситься до визначальних факторів ефективності. В економічній теорії перехід від описання до пояснення, від явищ до сутності, від оцінки до визначення майже завжди супроводжується розкриттям структури досліджуваних систем і процесів. Структуризм як метод наукового пізнання досить широко використовується вітчизняними і зарубіжними вченими.

Структурні трансформації відносяться до фундаментальних понять теорії економічного розвитку. Нобелівський лауреат С.Кузнець емпірично довів, що структурні зміни є передумовою економічного зростання і, розпочавшись, надалі формують, стримують або підтримують економічний розвиток країни [1].

Наукове осмислення причин і наслідків кризи дає все більше підстав вбачати в її системному вияві роль структурного чинника, оскільки економічні протиріччя найбільш наочно проявляються в структурних співвідношеннях елементів системи [2, 3, 4].

* **ЛЯШЕНКО В'ячеслав Іванович** — д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, завідуючий відділом проблем регуляторної політики і розвитку підприємництва Інституту економіки промисловості НАН України, м. Київ, Україна, slava1@iep.donetsk.ua

* **ЯКУБОВСЬКИЙ Микола Миколайович** — д.е.н., професор, провідний науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики і розвитку підприємництва Інституту економіки промисловості НАН України, м. Київ, Україна, ynn913@ukr.net

Головна роль у реалізації економічної стратегії держави відводиться промисловості як основному продуценту товарних ресурсів, технологічних змін та формування доходної частини бюджету. Це особливо стосується промислових регіонів — Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Полтавської, Харківської обл. Сюди тяжіють також Київська і Луганська області, частка яких в загальному обсязі промислового виробництва хоча і дещо нижча, але лишається досить суттєвою в загальній структурі індустріального комплексу України. Загалом визначені регіони виробляють майже 2/3 (59,7%) промислової продукції країни.

Світовий досвід засвідчує, що саме промисловість є фактором економічного зростання. Поява за останні 30-40 років серед економічно розвинutih країн світу азійських і латиноамериканських індустріальних «тигрів» свідчить саме на користь такої стратегії економічного зростання. Україна як індустріально-аграрна країна, має, поки-що, всі умови використати промисловий фактор для відродження економічного розвитку.

В умовах децентралізації управління національним господарством сутність регіонів як адміністративно-територіальних утворень збагачується функціями якісно нового змісту, притаманними суб'єктам господарювання. Вони стають не тільки відповідальними за економічний розвиток власних територій, а й наділяються правовими і економічними засадами щодо їх реалізації. В якійсь мірі такі функції були притаманні регіонам і в умовах централізованого управління, але їх виконання зводилося скоріше до пасивного моніторингу за соціально-економічним станом територій, тоді як проблема стояла у здійсненні реальних змін з покращення життєзабезпечення громадян через активізацію економічного розвитку територій.

Адміністрації і органи виконавчої влади регіонів не мали достатніх фінансових можливостей реально впливати на економічний розвиток, та й законодавче поле не забезпечувало місцевим органам влади необхідної правової підтримки. Децентралізація управління, яка набула статусу ключової реформи, має переважити взаємовідносини центральної влади і місцевого самоврядування у здійсненні економічної трансформації, зокрема модернізації. Проте в контексті нашого дослідження необхідність модернізації викликана не реформуванням владної вертикалі. Навпаки, децентралізація має стати інструментом реалізації модернізаційних проєктів.

Економічна природа модернізації в діалектичному вимірі визначається прогресом суспільства, зміною його матеріальної ос-

нови — технічного, технологічного, економічного базису. Останнім часом модернізація отримала досить широке наукове визнання як сучасний інститут розв'язання структурно-технологічних проблем економіки. Проте його використання в практичній діяльності потребує поглиблення теоретичних основ взаємозв'язку як із загальними положеннями економічної теорії, так і з конкретними завданнями промислової політики [5].

Це пов'язано з тим, що промислова політика завжди виступала в двох іпостасях. В практичній площині як система поглядів і конкретних дій відносно розвитку промисловості, включаючи цілі, завдання і методи досягнення. В теоретичному контексті — як економічна категорія, що визначає найважливіші відносини влади, бізнесу і суспільства відповідно до забезпечення потреб суспільства, формування ефективної структури промислового устрою, зростання технологічного рівня і конкурентоспроможності.

Модернізація в цих умовах відбиває не тільки загальний характер змін — «оновлення», «вдосконалення», а й характер взаємодії суб'єктів господарювання і суспільства в реалізації промислової політики, утворюючи своєрідну інституційну платформу комплексного розв'язання проблем інноваційності, ефективності і конкурентоспроможності [6].

Системна криза оголила суттєві диспропорції в структурному і технологічному устрої промисловості, які останнім часом позначилися навіть як тенденція деіндустріалізації см. таблицю). В цих умовах основний акцент промислового регулювання почав зміщатися у бік структурно-технологічних змін, що дозволяє і модернізацію, як інструмент реалізації промислової політики, також визначати як структурно-технологічну.

Таблиця

СТРУКТУРИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РІВНЯ ПРОМИСЛОВСТІ УКРАЇНИ, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Високий	1,4	1,3	1,4	1,5	1,6	1,8
Середньовисокий	11,7	12,4	13,8	11,2	10,1	10,5
Середньонизький	40,7	38,6	35,7	35,3	35,2	38,3
Низький	46,2	47,7	49,1	51,3	53,1	49,4

Виходячи з галузевої та технологічної структури виробництва промислових регіонів їх модернізація повинна мати такі особли-

вості: а) регіони, що не постраждали від збройного конфлікту і зберегли основний профіль своєї спеціалізації, мають і надалі його розвивати, доповнюючи сучасними підприємствами споріднених виробництв, створюючи регіональні і міжрегіональні кластери; б) регіони військового конфлікту (Донецька і Луганська обл.) отримали можливість здійснювати модернізацію віртуального характеру, створюючи на місці зруйнованих потужностей і інфраструктури нові виробничі точки сучасного прогресивного технологічного зростання.

Модернізація має забезпечити кардинальні зміни технологічного профілю Донбасу. Дійовим фактором розвитку інтелектуального, наукового, виробничого і кадрового потенціалу Донбасу міг би стати відповідний Національний Проект, реалізація якого сприяла б перетворенню Донбасу із всеукраїнської кузні в Національний інноваційний технопарк. Перспективи інноваційного і високотехнологічного відродження Донбасу можуть бути забезпечені за рахунок освоєння нових технологій, зокрема: виробництва рідкоземельних елементів, спираючись на власну сировинну базу; використання технологій на основі світлового променя — фотоніки; освоєння вітрогенерації, чому сприяє вітрова активність регіону. Серед перспективних технологій, які можуть істотно підняти інноваційний рівень традиційних виробництв ми вбачаємо електрометалургію. В технологічно розвинутих країнах на її частку припадає до 30 % виробництва сталі, Україна має десь 5 %. Поширення технології електродугового виробництва металу дозволило б значно підняти продуктивність праці, кращою б стала екологічна ситуація в промислових регіонах.

Розробка і реалізація сценаріїв структурно-технологічної модернізації промислових регіонів України має здійснюватися в рамках довгострокової стратегії економічного розвитку, де промислова політика має зайняти провідне місце в усуненні структурних диспропорцій, стимулюванні модернізації, створенні нових високотехнологічних секторів виробництва. Окрім офіційного визнання стратегії промислового розвитку і модернізації, необхідно і законодавчо закріпити ідеологію модернізації як на державному, так і на регіональному рівні, що в умовах децентралізації управління створить сприятливі нормативно — правові умови для суб'єктів господарювання і місцевої влади у здійсненні модернізаційних заходів.

Крім того, на наш погляд, назріла необхідність, за європейськими аналогами, у створенні постійно діючої Групи високого рівня у складі представників держави, бізнесу, науковців та пред-

ставників громадянського суспільства з координації основних стратегічних напрямів розвитку вітчизняної промисловості. Робочим апаратом такої групи міг би стати Інститут економіки промисловості НАН України.

Література

1. Kuznets S. Model ekonomik Growth. — Yale University Press, 1969. — 456 p.
2. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения: изб. труды. — М.: Экономика. — 2002. — 768 с.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития. — М.: Экономика, 1988. — 324 с.
4. Портер М. Международная конкуренция / пер. с англ. — М.: Международные отношения. — 1993. — 968 с.
5. Ляшенко В.І. Україна ХХІ : неоіндустріальна держава або « крах проекту»? : монографія / В.І.Ляшенко, Є.В. Котов; НАН України, Ін-т економіки промисловості; Полтавський ун-т економіки і торгівлі. — Київ, 2015. — 196 с.
6. Якубовський М.М. Модернізація економіки промислових регіонів: спроба концептуалізації / М.М. Якубовський, В.І Ляшенко // Вісник економічної науки України, 2016. — № 1(30). — С. 188-195.

УДК 338.242.4: 338.24.01

Іван МАЛИЙ*

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ: РЕТРОСПЕКТИВА ТА НОВІ ВИКЛИКИ

Анотація. Досліджено ретроспективу суперечностей ринкового реформування пострадянської економіки України, подолання яких можливе лише за умов модернізації управління всіма сферами українського суспільства в контексті цивілізаційних цінностей.

Найбільш придатним науково-методологічним інструментарієм для дослідження результативності трансформації постсоціалістичних економік є теорія модернізації суспільства. Згідно цієї теорії ретроспективно розвиток цивілізації характеризується переходом від аграрного до індустріального суспільства, від феодальної до капіталістичної економіки, що заснована на нових прин-

* **МАЛИЙ Іван Йосипович** — д.е.н., професор, завідувач кафедри макроекономіки та державного управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна, ivanmal-kneu@ukr.net